

PSALM 137

Aan de stromen van Babel
Daar zaten wij, en huilden.
We moesten denken aan Sion, Stad van Vrede.
Aan de populieren daar hingen we onze harpen.

Die ons gevangen hielden
Vroegen ons te zingen,
Die ons pijn deden
Vroegen om een vrolijk liedje:
“Zing toch voor ons een liedje over Sion”.

Hoe zouden we dat kunnen,
Een lied zingen voor de Eeuwige,
Ver van huis, op vreemde grond?

Jeruzalem, als ik jou zou vergeten,
Alle kracht zou wegvloeien uit mijn hand.
Mijn tong zou vastplakken aan mijn gehemelte,
Als ik niet meer zou denken aan jou,
Als Jeruzalem niet meer mijn alles is.

JIJ, reken het de kinderen van Edom aan,
Die dag dat zij riepen over Jeruzalem:
“Breek haar af,
Breek haar tot de grond toe af!”
Dochter Babel, gewelddadige vrouw!
Gelukkig hij die het jou betaald zet,
Wat je deed, wat je ons hebt aangedaan:
Gelukkig hij, die je kinderen grijpt,
En stuk slaat op de stenen.

HEIMWEE NAAR DE STAD VAN VREDE

Het is even slikken, die laatste alinea van Psalm 137. Is dat nu wat we Heilige Schrift noemen? Dat een lied vol heimwee, gezongen aan de stromen van Babel, ineens uitmondt in vreselijke verwensingen? Dat gevoelens van verlangen en gemis samenballen tot haat en wraak: Babel, gelukkig hij die het jou betaald zet, die je kinderen grijpt en stuk slaat op de stenen. Heilige boeken lijken flink uit de bocht te kunnen vliegen, en niet alleen de Koran.

Ik weet, eerlijk gezegd, ook niet goed raad met dat slot. Het druist zo in tegen het “Heb je vijanden lief” dat me van jongs af aan is meegegeven. Maar ik kan toch ook wel meevoelen met de woede die wordt geuit. Dat mijn verlangen naar vrede, naar gerechtigheid, steeds weer stuit op de weerbarstigheid van het kwaad. Met grote hardnekkigheid lijkt het kwaad in de wereld steeds weer ons visioen te verpulveren. Ik kan me daar ook kwaad over maken, al is het maar uit pure onmacht. Als ik hoor wat mensen elkaar aandoen, dan zou ik inderdaad wensen dat het kwaad met wortel en al wordt uitgeroeid. En misschien moet ik die harde woorden ook tot mezelf toelaten. Het is niet alleen de boze buitenwereld, ik ben het op een of andere manier ook zelf. Ook ik zit mezelf regelmatig in de weg, doe niet wat moet gedaan. Ik probeer dus dat keiharde slot van Psalm 137 niet te lezen als een oproep tot een heilige oorlog, maar als bevestiging van de woede die soms in mij leeft en als aanmoediging om een open oog te hebben voor wat er gebeurt in de wereld en om me heen en voor mijn eigen rol daarin.

Vertalers en bewerkers van Psalm 137 hebben altijd met dat slot geworsteld. Vaak is het wat afgezwakt of gewoon weggelaten. Johannes van het Kruis doet dat al in de 16^e eeuw tot en met Boney M in de “Rivers of Babylon”, een tophit uit 1978. En ook de bewerking die we straks zingen houdt het op een lied van verlangen en heimwee. Hoe zouden we deze woorden hier ook samen kunnen zingen? Maar gelukkig hebben we ook het voertuig van de muziek. En daarin klinkt niet alleen maar weemoed en verlangen, maar laten we ons ook meenemen naar iets van woede en felheid in alle meerstemmigheid die in ons is. En zo is het ook. Psalm 137 is niet zo maar bedroefd bij de pakken neerzitten. Het is lied uit het hart gegrepen, waarin heimwee en woede samenklinken, zoals het ook kan klinken in mij.

Laten we er maar eens bij gaan zitten, daar in Babel, aan de oevers van de Eufraat. Het is ver van huis, op vreemde grond. Jeruzalem ligt in puin, de psalmist zit als balling in Babel. Ver van de heilige stad, verdwaald in een duivelse stad. Daar regeert het recht van de sterkste, de macht van geld, daar grijp je wat je grijpen kunt. Die stad is als het ware een bondige samenvatting van al het slechte nieuws dat iedere dag op een of andere manier wel tot ons komt. En wij zitten daar te huilen in een omgeving die maling heeft aan het visioen. Het is één enorme overweldigende stroom van water. De rijken hebben geld als water. Er is het brede, onoverbrugbare water van de Eufraat en dan stromen daar ook nog de tranen van de armen en de ballingen. Eén en al nattigheid. En daar zitten wij dan. En tegenover al dat water hebben wij niet meer dan zo'n klein bakje water waarin we straks onze kinderen dopen om ze toe te zingen “Vrede voor jou”.

Psalm 137 is een lied vol heimwee. Het is een lied van: dat Koninkrijk van jou, Eeuwige, komt daar nog wat van? Lieve en dierbare mensen die uit je leven zijn verdwenen, idealen die je koesterde en die het niet hebben gehaald. Ontij, onrecht, dat altijd weer sterker lijkt te zijn. Soms meedobberen op de kabbelende stromen der tijden, soms dwars door het water durven,

soms het idee hebben, dat je verdrinkt. Je vraagt je af: kan dit ook water worden, dat het verleden en de gevoelens van gemis en woede van me afspoelt en een ander mens van me maakt?

Het mooie van de psalmen vind ik, dat er altijd beweging is. Het is geen moment-opname, je blijft niet gevangen in tranen en heimwee. De harpen mogen dan geluidloos in de bomen hangen, een lied mag dan niet meer over onze lippen komen; maar al biddend ontstaat er, tegen de stroom in, toch een lied. Bijna zonder het te merken begin je toch te zingen over de Eeuwige en de Stad van Vrede, waarvan je net nog hebt gezegd: nee, dat kan ik niet meer. Er gebeurt als biddend en zingend wat met je. Alsof je aan de rand van je bestaan jezelf ineens een halt toe roept: ja, er is droefheid, heimwee. Maar: jouw naam vergeten, dat nooit; leven zonder jou, dat kan ik niet, dat is leven zonder grond. Mijn visioenen mogen dan vervaagd zijn en verdampt op een doodlopende weg, maar ik blijf ze koesteren, want ik weet: die zijn en blijven mijn leidraad, dat is de weg die ik moet gaan en ook wil gaan.

Wat is dat voor een weg? Voor mij betekent het, dat de Tien Woorden en dat het Visioen van Vrede mijn richtsnoer zijn. Die woorden blijven maar hardnekkig terugkomen in mijn hart. Ik besef me, dat ik me herhaaldelijk laat afleiden, maar dat ik me toch steeds weer voel teruggaan naar die weg. Zo moet ik gaan, zo wil ik gaan. Geen zijwegen, geen afgoden, ook al liggen ze voor het grijpen en lijken soms de gemakkelijkste oplossing. Me niet op een dwaalspoor laten brengen door alles wat zich in het leven aandient en waar ik soms geen raad mee weet, of wat me wanhopig maakt, maar proberen stapje voor stapje verder te gaan. Daar doe je, zo merk ik met het ouder worden, je hele leven over. Dat is ook wel eens om moedeloos van te worden. Maar soms leidt die weg ook naar water brengt, naar een oase van groen, waar ik op adem kom en waar het goed rusten is.

In Psalm 137 zingen we onszelf eigenlijk ongemerkt in de richting van Psalm 23: waar je je beseft dat de Eeuwige je herder en hoeder is, waar je rust vindt, tot jezelf komt, ziet dat het leven zin heeft en dat jij en ik daarin een rol kunnen spelen.

Wij koesteren hier zondag na zondag dat visioen: dat het mogelijk is: dat wij zelf rust vinden, dat mensen tot hun recht komen. Vandaag zingen we onszelf vanaf de oevers van de Eufraat, waar het overstroomt van verlangen en heimwee en ook van woede over het kwaad in de wereld, naar water waar we ons gehoord weten en veilig en op onze plaats. Uit de stroom van ellende nemen we een paar druppels water en daarmee dopen we straks hier de kinderen en laten we onszelf op veilige afstand ook nog maar eens meedopen. Weten, dat het water hen en ons regelmatig tot de lippen zal stijgen. Maar ook, dat we liederen en teksten koesteren die ons uit die machteloosheid wegroepen en ons steeds weer op weg zetten naar een visioen van vrede. Moge het zo zijn. Voor ons en onze kinderen.